חלון פרק שביעי עירובין עח.

זיז היוצא מן הכותל ד' על ד'. טפחים: **והניח עליו סולם כל שהוא.** לא תימרוך לטעמא דמנח מידי דאם הכור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י עירוף חולין דה"א גמורה היא ומשמעם ליה שפיר כיון שכותלי הכור מכפיים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל אם כיון דאין חולין גבוה י' מכמון לרה"ר ולא קאי אלא טעמא אלא היכא דאין הכור רחב ד' מכפיים אלא ע"י עירוף חולין והחולין גבוה עשרה מכמון לרה"ר דאע"ג דמוכז לאו דה"א הוא על גביו דה"א משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשמעם ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא עירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משמעם ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף עט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי עירוף מרבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' לקמן בפ' בתרא (דף עט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי כור ברה"ר ומוליתו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דכור ומוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דהכא דשבת אצטריך לענין עירוף מרבעה אלא קתני לקמן ואי לאו הכא לקמן מהכא דשבת לאוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב אלא נקט חולין הכור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חולין בהדי אלא: **צריך** סולם ארבעה עשר **להתירו.** פי' בקונטרס אלא לאמשך רגלי הסולם מרבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע לאם הסולם לראש הכותל דאמרינן עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל לעולת בו אלא באלכסון, אבל זקוף אין דרך לעולת. ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי גובהו של כותל, וישפיעהו כלפי חוץ באלכסון. ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו. וכיון שהכותל י' טפחים וכל טפח צריך יתרון למידת דאלכסון שני חומשין, נמצא (ה)שיעור הסולם י' טפחים ושני חומשין לכל טפח, הרי י' טפחים ועשרון חומשין, עשרון חומשין הרי ד' טפחים, נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. **רב** יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשהו דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו, ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשהו ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי, וכאילו בראש הכותל הוא סמוך, הילכך בי"א ומשהו דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ז' ומשהו. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט מג' כלבוד דמי הילכך בז' טפחים ומשהו סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מאי טעמא, כלומר והלא אין דרך בני אדם לעלות כך. וא"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל ופולמות שבבב(ל אין צריך לקבען, אלא כיון שנתנו על גבי הכותל ממעטין שבכדין קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. **בעא** מינה **רב יוסף מרבה אלא** מאי אית לך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש. מלירוף עשרה לא תימרוך לטעמא דמנח מידי דאם הכור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י עירוף חולין דה"א גמורה היא ומשמעם ליה שפיר כיון שכותלי הכור מכפיים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל אם כיון דאין חולין גבוה י' מכמון לרה"ר ולא קאי אלא טעמא אלא היכא דאין הכור רחב ד' מכפיים אלא ע"י עירוף חולין והחולין גבוה עשרה מכמון לרה"ר דאע"ג דמוכז לאו דה"א הוא על גביו דה"א משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשמעם ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא עירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משמעם ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף עט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי עירוף מרבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' לקמן בפ' בתרא (דף עט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי כור ברה"ר ומוליתו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דכור ומוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דהכא דשבת אצטריך לענין עירוף מרבעה אלא קתני לקמן ואי לאו הכא לקמן מהכא דשבת לאוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב אלא נקט חולין הכור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חולין בהדי אלא: **צריך** סולם ארבעה עשר **להתירו.** פי' בקונטרס אלא לאמשך רגלי הסולם מרבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע לאם הסולם לראש הכותל דאמרינן עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ומכי חומשי באלכסונא ולכי אלכסון הרי ד"מ: **רב** יוסף **אמר** אפי' י"א ומשהו. ואת"ת אם תרמיך רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים ולאם הסולם תסמוך לכותל על כרחך יהיה לאם הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב יוסף ויותר מטפח משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתרמיך יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לגמרי לאחר וגם אין נראה לרב יוסף ולאביי נמי נשען לאם הסולם לראש הכותל אלא שמקרבין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למינקט הא שיעורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי אותו משום אלא נראה לר"י דלמימנא בעלמא נקטי' הכי דלעולם צריך להתמיך הסולם כשיעור גובה שנשען על הכותל ושלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד ולרב יוסף סגיא במשהו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשהו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':

אמר שמואל[5] **לא** ידע בו'. אלינא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעטו דהא בעי סולם י"ד:

סולמות של בבל אין צריכין קבע. תא"ג שאין להם ד' חוזקין דכותבן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם זורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דאההיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:

חקק

אמר שמואל[5] **לא** ידע בו'. אלינא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעטו דהא בעי סולם י"ד:

סולמות של בבל אין צריכין קבע. תא"ג שאין להם ד' חוזקין דכותבן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם זורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דאההיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:

חקק

אזיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מיעטו ולא אמרן אלא דאותביה עליה אבל אותביה בהדי' ארווחי ארווחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כותל תשעה עשר צריך זיז אחד להתירו כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו אמר רב אדא בר אהבה ובגבוה שלשה אביי ורבא דאמרי תרוייהו אף על פי שאין גבוה שלשה מאי טעמא לא משתמש ליה רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה מאי טעמא אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו א"ל לא שמיע לך הא דאמר רבי יוחנן בור וחולייתה מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי ומשתמש הכא נמי דמנח מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה עשר להתירו רב יוסף אמר אפילו שלשה עשר ומשהו אביי אמר אפילו אחד עשר ומשהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שבעה ומשהו אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא ולא ידענא מ"ט אמר שמואל ולא ידע אבא טעמא דהא מלתא מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא אמר רבה אמר רבי חייא דקלים שבבבל אינן צריכין קבע מאי טעמא כבידן קובעתן ורב יוסף אמר רבי אושעיא סולמות שבבבל אינן צריכין קבע מ"ט כבידן קובעתן מאן דאמר סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו אמר ליה אין כף הרגל עולה בהן קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע מהו אמר ליה הרי כף הרגל עולה בהן

חקק

ולא אמרן אלא דאוקביה בהדיה. אלא ולאמר נמי לכותל: **ארווחי ארווחיה.** לזיז ולא הוי האי סולם מתמתי דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מוכדל מן הקרקע הרבה: **לריך זיז אחד להתירו.** כסולם כל שהוא והזיז יוצא בתמצעיתו שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: **לריך שני זיזין.** אחד קודם עשרה מתמוטים ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה מגי ליה כסולם כל שהוא מידי דהוה מכותל: **זה אלא כנגד זה.** שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: **עמוד גבוה עשרה ברה"ר ורחב ד'.** רש"י הוא והבוטל ממנו והנותן על גביו מייב ואם נעץ בראשו יתד כל שהוא מיעטו לרחבו מארבעה ובטלו מתורת רה"י: **יתד.** קבילי"א בלע"ז: **ובגבוה.** היתד שלשה אבל אם אינו גבוה שלשה כגבה דעמוד משיב ולא ממעטו: **אפשר דתלי ביה מידי.** וכיון דחזי לתשמישתיה דעמוד מייבה משיב ולא ממעטו: **מלאו כולו ביתדות.** לדילך דאמרת (חד) חד תשמישתיה הוא ולא ממעטו יתדות טובא מאי מי אמרינן כיון דלא משתמש בהאי רוחב לאו רוחב הוא: **בור וחולייתה.** קרקע שניטלה מחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב: **מצטרפת.** להשלים עשרה לעומק הבור לשויה רה"י. וה"ר נמי דאמר דאגב הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים מרבעה לרוחבו לחייב הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על גבה כדתנן בהוצרק (שבת דף עט.) חולית הבור והסלע שהן בגובהן עשרה ורחבן מרבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב ומהכא ילף ר' יוחנן לטעמיה דאמר מאי אריא דתני חולית הבור והסלע ליתני הבור והסלע אלא הא קא משמע לן דהבור וחולייתה מצטרפין לעשרה וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא דהא קתני ורחבן מרבעה. והאי דנקט הכא לדר' יוחנן ולא נקט מתני' משום דבמתני' לא תני לירוף בהדיא: **ואמאי.** הוי גבה דחוליא דה"י הא לא חזי מרבעה דידיה לתשמישתיה מפני החבל שהוא מהן: **אלא מאי איש לך למימר דמנח מידי.** כגון דף או אבן על פיה ומשתמש: **הכא נמי.** מנית דף מרבעה או שוטח בגד על היתדות ומשתמש עליו בנמת: **סולם ארבעה עשר.** שלריך למשוך רגלי הסולם מרבעה מן הכותל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: **אפילו י"ג ומשהו.** שכשתמשוך רגליו מן הכותל מרבעה לא יהא רחבו נמוך מן הכותל טפח וכיון דלא הוי טפח ליית לן בה: **אחד עשר ומשהו.** שכשתרחיק רגליו מרבעה יהא רחבו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלבוד דמי: **שבעה ומשהו.** דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעטו ואי זקיף ליה מגיע לפחות מג' לראש הכותל: **אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא.** שמעתי מרבותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: **מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא.** שהן מכוונות ואמרן לעיל[6] דממעטין: **דקלים שבבבל.** פיסקי דקלים של בבל שהניחן סמוך לכותל למעטו אין לריך לקובען בקרקע ואע"ג דדבר הניטל הוא דתורת כלי עליהן דלאוריין למושב אפ"ה כבידן קובען שאין בא מדם וטוטלן וכן קולמות: **סולם.** כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלו ואין בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב וקבע קשין של מבואה כעין חווקין מזה לזה להשלימן לארבעה מהו: **אין כף הרגל עולה.** נקשים ומתם עליית הרגלים בגמצע סולם הוא זה אין לאוי לכך: **קשין מכאן ומכאן.** להשלים רוחבו לארבעה מהו: **הרי כף הרגל עולה.** בסולם ולאוריין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם: חקק

סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע. בין ב' הסולמות מהו. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן וממעטת.

מסורת הש"ס

א) שבת דף עט. [לקמן עט:], ב) [ולרב קרי הכי מקום חשיבות ועוי' פרש"י בחולין לח. ד"ה לאחת וכו' ומ"ש מוס' שם וכן עוד בפרש"י דיבמות מז: ד"ה מודה ובתוס' שם ד"ה אמר שמואל ועי"ע רש"י שבת עב. ד"ה אלא ובנרמות מז. בכ"ר ד"ה אלו], ג) [דף עז:].

לעזי רש"י

קבילי"א [קובילי"א]. יתד. זז. זיז.

מוסף רש"י

בור וחולייתה. בכיכו יסך הכל גבוה י' מקרקעית הבור הרי"י (לקמן צא:). מצטרפין לעשרה. לשיה הבור רשות היחיד ואם הוציא מתוך לתוכן חוליא מייב (שבת צא:).

רבינו חננאל

זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם כל שהוא. כלומר אפי' אין בסולם ד', ממעט. ולא אמרנא אלא דאנחיה עליה דזיז, אבל אשוויה אשוויה לא ממעט. דאמרינן אפתרי הוא דקא מפתי ליה לזיז. פי' אם נתן הסולם בכותל עם הזיז, יש לומר הזיז הרחיק ואינו ממעט דהא לא משתמש בסולם זה על גבי הכותל, אלא הסולם לעלות בזיז הוא נותן בעת שנתנו בצד הזיז עם הכותל. אמר רב נחמן כותל י"ט טפחים גובהו זיז אחד ממעט אותו. כלומר נוחנו למעלה בכותל כמ' טפחים וחצי ונמצא בגובהה של כותל כמ' טפחים וחצי ממעטם נשארו מן הכותל ט' טפחים אחרין וחצי טפח, כיון שאינן י' טפחים אינו אוסר. אבל אם גובהו של כותל עשרים טפחים אינו ממעטו אלא שני זיזין, זיז אחד בי' טפחים והסולם ממעטו, כאילו קרקע הוא עד אותו הזיז וצריך זיז אחר בעשרין. ויש אומרים סולם נתון על כל זיז וזיז. אמר רב חסדא והוא שהעמידן, אילו זיזין זה שלא כנגד זה והסולמות עליהן. ואם היו הזיזין רחבין ד' טפחים שיכול להשתמש בהן אין צריך. אמר רב הונא עמוד ברשות הרבים גבוה י' ורחב ד', ונעץ בו יתד כל שהו ממעט. ונעתק מרשות היחיד ונעשה כברמלית. ולא אמרן אלא בזמן שהיהד גבוה מן הקרקע ג' טפחים. אביי ורבא דאמרי מרשות היחיד אפי' גבוה ג' טפחים לא מידי הוא, כלומר אינו ממעט. רב אשי אמר אע"פ שאינה גבוה ג' אפשר (דלית) [דתלין] ביה מידי כגון מחצלת וממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דאע"פ שאין גבוה היתד ג' טפחים חזי לאישתמושי ביה אפשר (דלית) [דתלין] ביה מידי. אם מלאו לזה עמוד כולו יתדות להשתמש בו מהו. א"ל לא שמיעא לך הא דר' יוחנן בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. אמאי והא לא קא משתמש

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג מי' פ"ג מהל' עירובין הל' ו טוש"ע סימן שע"ב סעיף יב: ב ד ה ו מי' פי"ד מהלכות שבת הלכה ט:

ז [מי' פע"ו מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנד סעי' ח]:

בא ח מי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שעב סעיף מ:

כב ט י מי' שם הלכה ז:

בג כ ל מי' שם טור ש"ע שם סעיף יג:

רבינו חננאל (המשך)

ליה בבור. כמו התחילא שהבור רחב מלמטה והחליא צר. אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי כגון מחצלת ומשוה הבור צר כמו החחילא ומשתמש, הכא נמי בעמוד שהוא מלא יתידות מנח מידי עלייהו ומשתמש. כיון שאמר כי הסולמות ממעטין ומתירין לשתי החצירות לערב אחד. הוצרך שמואל לומר כמה יהא גובהו של סולם שהוא ממעט בכותל. ואמר כותל שגובהו י' טפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו. פי' כיון דקיימא לן כי עודף האלכסון על המרובע שני חומשין כדגרסי' כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל לעלות בו אלא באלכסון, אבל זקוף אין דרך לעלות. ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי גובהו של כותל, וישפיעהו כלפי חוץ באלכסון. ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו. וכיון שהכותל י' טפחים וכל טפח צריך יתרון למידת דאלכסון שני חומשין, נמצא (ה)שיעור הסולם י' טפחים ושני חומשין לכל טפח, הרי י' טפחים ועשרון חומשין, עשרון חומשין הרי ד' טפחים, נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. רב יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשהו דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו, ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשהו ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי, וכאילו בראש הכותל הוא סמוך, הילכך בי"א ומשהו דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ז' ומשהו. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט מג' כלבוד דמי הילכך בז' טפחים ומשהו סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מאי טעמא, כלומר והלא אין דרך בני אדם לעלות כך. וא"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל ופולמות שבבב(ל אין צריך לקבען, אלא כיון שנתנו על גבי הכותל ממעטין שבכדין קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. **בעא** מינה **רב יוסף מרבה**

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com